

Spis treści:

■ Aktualności

- Nowelizacja Kodeksu karnego w zakresie korzystania ze środowiska 1
- Przygotowania do edycji Life 2014-2020 2
- Parki Narodowe jako państwowe osoby prawne 3
- Nabór wniosków w ramach polsko-niemieckiego porozumienia został przedłużony 4

■ Porady prawne

- Odpowiedzialność za szkody wyrządzone ściekami 5
- 31 lipca upływa termin wnoszenia opłat i sprawozdań 7

■ Temat numeru

- Handel emisjami 10

■ Finanse

- Dofinansowanie zbierania pojazdów wycofanych z eksploatacji dla gmin i powiatów 11
- Nabór wniosków do Clean Sky 12
- Zarządzanie energią w budynkach użyteczności publicznej – rusza III konkurs 14
- NER 300 finansowany ze sprzedaży 300 mln uprawnień do emisji 14
- Nabór wniosków do Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2007-2013 16

§ Aktualności

Nowelizacja Kodeksu karnego w zakresie korzystania ze środowiska

Od 10 czerwca obowiązuje znowelizowany Kodeks karny. Zmiany wynikają z konieczności transponowania do polskiego prawa przepisów Unii Europejskiej.

Wdrożenie dyrektywy karnej ma na celu zapewnienie skuteczniejszej ochrony środowiska. Unia uznaje, że sankcje karne mają większe oddziaływanie niż sankcje administracyjne lub odpowiedzialność cywilna za szkody w środowisku.

✓ UWAGA!

Zgodnie z wchodzącymi w życie przepisami warunkiem pociągnięcia sprawcy do odpowiedzialności karnej za zanieczyszczenie środowiska jest taka skala zanieczyszczenia (w sensie ilości lub postaci zanieczyszczenia), która wiąże się przynajmniej z możliwością wystąpienia skutku w postaci:

- stworzenia zagrożenia dla życia lub zdrowia człowieka lub
- spowodowania istotnego obniżenia jakości wody, powietrza, lub powierzchni ziemi, lub

– wywołanie znacznych zniszczeń w świecie roślinnym lub zwierzęcym.

Jeżeli istnieje niebezpieczeństwo wystąpienia takich skutków, wówczas sprawcy grozi kara **od 3 miesięcy do 5 lat pozbawienia wolności**.

W szczególnych przypadkach kara może być inna, i tak górny wymiar kary ulega zmniejszeniu **do 2 lat** pozbawienia wolności, jeżeli zanieczyszczenie jest skutkiem nieumyślnego działania. W takim przypadku sąd może zastosować również karę grzywny lub ograniczenia wolności.

Wyższa kara, bo **od 6 miesięcy do 8 lat** pozbawienia wolności, grozi, jeżeli do zanieczyszczenia w przewidzianej skali dojdzie w wyniku eksploatacji instalacji działającej w ramach zakładu, na które wymagane jest pozwolenie w zakresie korzystania ze środowiska.

Jeżeli jednak w wyniku eksploatacji instalacji w takim zakładzie możli-

Szanowni Państwo!

Z przyjemnością przekazuję w Państwa ręce czerwcowy numer serwisu informacyjno-doradczy „Opłaty i fundusze w ochronie środowiska”.

10 czerwca wszedł w życie znowelizowany Kodeks karny. Trwają przygotowania do utworzenia kolejnej edycji programu Life. Te i wiele innych informacji znajdą Państwo w dziale Aktualności.

Problematyka dotycząca odpowiedzialności za szkody wyrządzone w wyniku zanieczyszczenia wód ściekami została omówiona w dziale Porady prawne. **Przypominamy także o terminie wnoszenia opłat i sprawozdań, który upływa 31 lipca.**

Tematem numeru jest handel emisjami, który jest jednym z najbardziej rynkowych instrumentów ochrony środowiska.

W dziale Finanse informujemy o możliwości uzyskania dofinansowania.

Zachęcam do zapoznania się z pozostałymi artykułami. Wierzę, że informacje zawarte w tym numerze spełnią Państwa oczekiwania i okażą się pomocne w pracy.

Z wyrazami szacunku,
Wydawnictwo Verlag Dashofer

Anna Podgórska

Anna Podgórska
Redaktor odpowiedzialny
e-mail: podgorska@dashofer.pl
tel. (22) 559 36 43

wość zanieczyszczenia środowiska będzie skutkiem nieumyślnego działania, wymiar kary, jaki grozi sprawcy, jest niższy i wynosi **do 3 lat** pozbawienia wolności.

Następstwa zanieczyszczenia

Inne sankcje karne przewidziano, jeżeli następstwem zanieczyszczenia środowiska spowodowanego przez sprawcę były:

- śmierć człowieka lub
- ciężki uszczerbek na zdrowiu człowieka, lub wielu ludzi, lub
- zniszczenie w świecie roślinnym,

lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach, lub

- istotne obniżenie jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi.

Jeżeli na skutek zanieczyszczenia środowiska doszło do ciężkiego uszczerbku na zdrowiu człowieka, sprawcy grozi kara **do 10 lat** pozbawienia wolności. Jeśli skutkiem była śmierć człowieka lub ciężki uszczerbek na zdrowiu wielu osób, wówczas górny wymiar kary wynosi **12 lat** pozbawienia wolności, natomiast w przypadku znacznego zniszczenia we florze lub faunie oraz istotnego ograniczenia jakości środowiska

wymiar kary to **od 3 miesięcy do 5 lat** pozbawienia wolności.

Utrzymywanie urządzeń

W przypadku łamania obowiązków w zakresie utrzymania w należytym stanie lub nieużywania urządzeń zabezpieczających wodę, powietrze lub powierzchnię ziemi przed zanieczyszczeniem, nowelizacja Kodeksu karnego przewiduje karę w postaci grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności **do lat 2**. ■

Redakcja

Aktualności

Przygotowania do edycji Life 2014-2020

Trwają przygotowania do utworzenia kolejnej edycji programu **Life (2014-2020)**. W styczniu br. odbyło się spotkanie współudziałowców na temat przyszłości tego instrumentu finansowego. **24 maja opublikowano Raport**

z konsultacji współudziałowców. **26 maja Komisja Europejska poinformowała o wynikach konsultacji społecznej.**

W dniach 25-26 maja w Brukseli odbyła się specjalna konferencja na

temat Life. Całe to zamieszanie bierze się stąd, że obecna edycja projektu kończy się w 2013 r., a do końca bieżącego roku Komisja Europejska ma przedstawić propozycje na temat jego dalszego funkcjonowania.

NASI STALI EKSPERCI:

Paulina Grabowska, prawnik. Absolwentka Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, aplikant radcowski w Okręgowej Izbie Radców Prawnych w Warszawie. Ukończyła Szkołę Prawa Amerykańskiego oraz Szkołę Prawa Brytyjskiego i Europejskiego przy Uniwersytecie Warszawskim. Absolwentka studiów podyplomowych „Zarządzanie i finanse w przedsiębiorstwie” w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie. Obecnie pracownik dużej kancelarii.

dr Michał Kuliński, adwokat. Wykształcenie: Uniwersytet Jagielloński – Wydział Prawa i Administracji (1996-1998), Uniwersytet Warszawski – Wydział Prawa i Administracji (1998 – ukończony w 2001 r.), Centrum Prawa Amerykańskiego – Levin College of Law University of Florida przy WPiA UW, Studium Bezpieczeństwa Narodowego przy Instytucie Stosunków Międzynarodowych UW. Współpracownik firmy Prawniczej „Smoktunowicz&Falandysz”.

Krzysztof Choromański, współwłaściciel i Członek Zarządu Biura Konsultacyjnego KOBİKO Sp. z o.o. odpowiedzialny za zarządzanie projektami (ekonomiczne zagadnienia ochrony środowiska oraz przygotowanie i realizacja przedsięwzięć inwestycyjnych w zakresie infrastruktury ochrony środowiska i gospodarki komunalnej).

Anna Wojniak-Bieńko, uprawniony weryfikator rocznych raportów emisji gazów cieplarnianych w firmie TUV Rheinland Polska Sp. z o.o. w zakresie działalności energetycznej, hutnictwa żelaza i stali oraz przemysłu mineralnego, wieloletni pracownik sektora energetycznego, właścicielka firmy doradczej, odpowiedzialna za współpracę i doradztwo firmom w zakresie ochrony środowiska i energetyki.

Małgorzata Nowak, biotechnolog. Absolwentka Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Ukończyła kurs: Badania rynkowe, organizowany na Akademii Rolniczej w Poznaniu. Zajmuje się tematyką ochrony środowiska, zrównoważonym rozwojem, programami Unii Europejskiej, innowacjami i przedsiębiorczością w ochronie środowiska.

Sam projekt, z corocznym budżetem 380 mln euro, istnieje od 1992 r. i wielokrotnie był oceniany.

Raport z konsultacji współudziałowców

W raporcie z konsultacji współudziałowców na temat programu Life zwrócono uwagę na bariery instytucjonalne. Jako najważniejszy problem polityki środowiskowej uznano nieodpowiednie wprowadzenie jej w życie.

Rola wprowadzenia wiedzy w życie we wdrażaniu polityki przyrody i różnorodności biologicznej (np. sieć Natura 2000) została uznana za szczególnie ważną. Za bardzo ważne uznano też demonstrowanie i dzielenie się najlepszymi praktykami.

✓ WAŻNE!

Stwierdzono, że środki na program Life powinny zostać zwiększone minimum do 500 mln - 1 bln euro rocznie, choć znacząca część współudziałowców uważała, że budżet Life powinien być jeszcze wyższy. Dałoby to m.in. możliwość podniesienia finansowania poszczególnych grantów do 75%.

Konsultacja społeczna

Konsultacje społeczne prowadzono przez Internet od końca listopada 2010 r. do lutego 2011 r. Blisko 85,8% jej uczestników uważa, że unijne narzędzie finansujące działania w zakresie środowiska i klimatu jest potrzebne. 54,6% chciałoby zwiększenia budżetu Life, gdyż ich zdaniem właśnie ograniczenie budżetu hamuje pełną efektywność programu.

Life pomaga krajom członkowskim wprowadzać politykę środowiskową Unii Europejskiej, ale powinno być także używane do realizacji wyzwań europejskich i globalnych, przyczyniać się do dzielenia się najlepszymi praktykami, promocji transferu wiedzy i podnoszenia świadomości.

Ponadto współudziałowcy zgodzili się, że instrument ten powinien pozwalać na prowadzenie pewnych działań poza UE, jeśli służą specyficznym celom polityki unijnej. Oceniono, że „Projekty zintegrowane”, nowy produkt służący poprawie współdziałania i ułatwienia inwestycji w sektorze środowiska, jest bardzo użytecznym narzędziem.

Konsultacja społeczna potwierdziła, że rozwój i wprowadzanie polityki środowiska spotyka się z niepowodzeniem przy wprowadzaniu prawodawstwa środowiskowego, integracji środowiska w inne obszary polityki oraz w użyciu unijnych instrumentów finansowych do wsparcia inwestycji środowiskowych.

Konferencja

Konferencja w Brukseli przeznaczona była dla profesjonalistów: władz lokalnych, małych i średnich przedsiębiorstw, uczelni, ustawodawców UE – Komisji, Parlamentu, Rady, Komitetu regionów, krajów członkowskich i współudziałowców programu Life – beneficjentów, krajowych punktów kontaktowych, innych fundatorów.

W czasie jej trwania rozmawiano o promocji najlepszej praktyki we wprowadzaniu prawa unijnego, nowych rozwiązaniach dla wyzwań środowiskowych w sektorze publicznym i prywatnym, ich rozpowszechnianiu, zgodności z innymi programami finansowania na poziomie krajowym i Unii Europejskiej. ■

Małgorzata Nowak

§ Aktualności

Parki Narodowe jako państwowe osoby prawne

31 maja br. projekt ustawy o zmianie ustawy o ochronie przyrody oraz niektórych innych ustaw był przedmiotem obrad Rady Ministrów. Zaproponowane przez Ministerstwo Środowiska zmiany pozwolą na płynne finansowanie działalności Parków Narodowych. Po przekształceniu w państwowe osoby prawne, Parki Narodowe zyskają możliwość zatrzymania swoich przychodów i przeznaczania ich na cele ochrony przyrody oraz otrzymają więcej możliwości zdobywania pieniędzy m.in. z Unii Europejskiej.

Jako państwowe jednostki budżetowe, funkcjonują w tej chwili w Polsce 23 Parki Narodowe. Są one azylem dla dzikiej przyrody i ratunkiem dla zagrożonych gatunków. Oprócz ich podstawowej funkcji, jaką jest ochrona przyrody, zajmują się edukacją ekologiczną, badaniami naukowymi, a także udostępnianiem zasobów przyrodniczych, czyli np. utrzymują szlaki dla turystów.

Od 1 stycznia obowiązują nowe przepisy o finansach publicznych, które spowodowały likwidację gos-

podarstw pomocniczych, funkcjonujących dotychczas przy państwowych jednostkach budżetowych – parkach narodowych. Gospodarstwa pomocnicze gromadziły pieniądze z dochodów własnych parków, gwarantując w ten sposób możliwość ich płynnego wykorzystywania na swoje działanie.

PN jako państwowe osoby prawne

Po ich likwidacji trzeba stworzyć inny mechanizm finansowania. Dzięki przekształceniu parków naro-

dowych – państwowych jednostek budżetowych – w państwowe osoby prawne parki narodowe będą dysponować swoimi przychodami i przeznaczać je na niezbędne cele. Uzyskają również możliwość osiągnięcia przychodów z różnych źródeł. Pozwoli to na zwiększenie środków finansowych przeznaczonych na ochronę przyrody na ich obszarze.

Po wejściu w życie proponowanych w projekcie zmian, państwowa osoba prawna – park narodowy będzie prowadzić samodzielną gospodarkę finansową, finansując z posiadanych środków i uzyskiwanych wpływów wydatki na działalność. Nowelizacja ustawy o ochronie przyrody zmienia formę organizacyjno-prawną, nie wpływając na zakres zadań parków narodowych.

Źródła finansowania działania PN

W projekcie ustawy zostały określone: szczegółowy katalog przychodów parków narodowych, jako państwowych osób prawnych oraz warunki zaciągania przez nie kredytów i pożyczek.

Do przychodów można zaliczyć:

- dotacje budżetowe,
- dotacje jednostek samorządu terytorialnego,
- dotacje z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej,
- dobrowolne wpłaty, zapisy, darowizny, świadczenia rzeczowe,
- wpływy pochodzące z fundacji oraz wpływy z przedsięwzięć organizowanych na rzecz ochrony przyrody,
- środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej,
- środki pochodzące ze źródeł zagranicznych, niepodlegające zwrotowi, inne niż środki Unii Europejskiej.

WAŻNE!

Wegłóg danych za 2011 r. roczny koszt funkcjonowania państwowych jednostek budżetowych – parków narodowych to ok. 200 mln zł, z czego z budżetu państwa przeznacza się ok. 137 mln zł.

Powyższe środki są środkami przyznanymi parkom narodowym w ramach limitu na 2011 r. dla pań-

stwowych jednostek budżetowych (ok. 84 mln zł) oraz środkami, o które występuje resort w ramach rezerwy celowej (ok. 53 mln zł). Kwota przyznawana w ramach limitu dla państwowych jednostek budżetowych pozwala jedynie na finansowanie wynagrodzeń dla pracowników parków narodowych, z wyłączeniem pracowników przejętych w 2011 r. z gospodarstw pomocniczych po ich likwidacji.

Działania z zakresu ochrony przyrody, w tym zadania związane z udostępnianiem obszarów parków narodowych oraz finansowaniem wynagrodzeń pracowników przejętych z gospodarstw pomocniczych, finansowane są ze środków w ramach rezerwy celowej oraz z innych źródeł (np. środki z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej w łącznej kwocie ok. 35 mln zł). Należy również wskazać, że w 2011 r. przewiduje się wykorzystanie środków zagranicznych w kwocie ok. 28 mln zł. ■

Redakcja

§ Aktualności

Nabór wniosków w ramach polsko-niemieckiego porozumienia został przedłużony

Do 30 czerwca został przesunięty termin składania wniosków o dofinansowanie projektów środowiskowych w Polsce ze środków stanowiących pomoc ze strony Republiki Federacji Niemieckiej.

Ministerstwo Środowiska ogłosiło przedłużenie terminu składania wniosków do 30 czerwca 2011 roku.

Przypominamy, że docelowe kierunki programu, na które można uzyskać dofinansowanie, to:

- bezpośrednio, mierzalne oddziaływanie na środowisko, w tym w szczególności zmniejszenie zanieczyszczeń powietrza i wody lub
- prezentowanie działań gospodarczych na rzecz poprawy ochrony klimatu, w tym w szczególności zmniejszanie emisji dwutlenku węgla oraz zastępowanie kopalnych źródeł energii przez odnawialne źródła energii.

Również projekty, będące projektami inwestycyjnymi, polegającymi

na budowie nowych obiektów, mogą liczyć na wsparcie finansowe.

Dofinansowanie udzielone zostanie w formie:

- dotacji do odsetek od pożyczek udzielonych przez bank KfW Bankengruppe lub
- dotacji bezzwrotnej.

Więcej informacji można znaleźć na stronie internetowej Ministerstwa Środowiska <http://www.mos.gov.pl>.

Redakcja

Porady prawne

Odpowiedzialność za szkody wyrządzone ściekami

W orzecznictwie Sądu Najwyższego pojawiła się problematyka dotycząca odpowiedzialności za szkody wyrządzone w wyniku zanieczyszczenia wód ściekami przez podmiot prowadzący na podstawie pozwolenia wodnoprawnego oczyszczalnię ścieków. Kwestia ta dotyczy przede wszystkim wyboru właściwego reżimu prawnego (prawa cywilnego bądź administracyjnego) i wymaga zwrócenia uwagi Czynników.

Odpowiedzialność za szkody w Prawie wodnym

Odpowiedzialność cywilna stanowi o obowiązku naprawienia szkody powstałej w następstwie bezprawnego zachowania osób fizycznych lub osób prawnych. Sankcja cywilna występuje głównie w postaci odpowiedzialności odszkodowawczej.

Przepisy art. 185-188 Ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (tekst jednolity: Dz.U. z 2005 r. Nr 239, poz. 2019 ze zmianami) wskazują, iż odpowiedzialność cywilna na gruncie Prawa wodnego ogranicza się do odpowiedzialności za szkody.

Odpowiedzialność za szkody nie obejmuje stanów faktycznych, określonych w przepisach art. 82-88. Przepisy te określają ochronę przed powodzią oraz suszą i w tym zakresie Prawo wodne wprowadza administracyjne środki ochrony, polegające na wprowadzaniu nakazów i zakazów, przywróceniu stanu poprzedniego na podstawie decyzji administracyjnej i czasowym ograniczeniu korzystania z wód.

W stanach faktycznych, objętych przepisami art. 82-88 Prawa wodnego, w zasadzie niedopuszczalne jest dochodzenie odszkodowań pie-

niężnych na podstawie przepisów Prawa wodnego.

Szkody powstałe w wyniku powodzi lub suszy mogą podlegać kompensacji na podstawie odpowiedzialności gwarancyjnej, czyli ubezpieczeniowej, jeśli narażeni na szkody ubezpieczą się od ciężaru jej poniesienia, albo dzięki dotacjom z budżetów samorządowych lub budżetu Skarbu Państwa, jeśli szkody będą miały charakter powszechny lub kłęski żywiołowej.

Nie oznacza to, że dochodzenie odszkodowania na podstawie przepisu prawa cywilnego jest wyłączone. Tego rodzaju odpowiedzialność zawsze może mieć miejsce, gdy szkoda powstanie niezależnie od sfery stosunków, w których ona wystąpi chyba, że przepis szczególny wyłącza dochodzenie odszkodowania.

WAŻNE!

Prawo wodne wyłącza odszkodowanie, gdy szkoda powstanie przez zalanie cudzych gruntów podczas powodzi.

Odprowadzanie ścieków bez pozwolenia wodnoprawnego jest także szkodą w rozumieniu Ustawy o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie. Jednak dochodzenie takiej szkody odbywa się na podstawie przepisów Ustawy – Prawo wodne. Jak trafnie zauważa Naczelny Sąd Administracyjny:

„Odprowadzanie ścieków bez wymaganego pozwolenia wodnoprawnego niewątpliwie musi być uznane za szkodę w środowisku w rozumieniu art. 6 pkt 11 ustawy z 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie, ale szkodę której naprawianie odbywa się na zasadach określonych w art. 186 ust. 3 Prawa wodnego. Zgodnie z tym przepisem na żądanie poszkodowa-

nego organ właściwy do wydania pozwolenia wodnoprawnego, a jeżeli szkoda nie jest następstwem pozwolenia wodnoprawnego – właściwy marszałek województwa, ustala wysokość odszkodowania w drodze decyzji. Decyzja ta jest niezaskarżalna, a stronie niezadowolonej z ustalonego odszkodowania przysługuje droga sądowa”.

[Postanowienie NSA w Warszawie z dnia 1 czerwca 2009 r. sygn. akt II OW 82/08].

Natomiast w wyroku z dnia 28 lutego 2008 r. Sąd Najwyższy orzekł, że odpowiedzialność podmiotu legitymującego się pozwoleniem wodnoprawnym za szkodę wyrządzoną osobie trzeciej opiera się na przepisach Prawa wodnego, gdy szkoda jest wynikiem realizacji tego pozwolenia, a więc gdy do jej powstania dochodzi przy prowadzeniu działalności zgodnie z warunkami udzielonego pozwolenia.

Natomiast w sytuacji, gdy szkoda jest wynikiem bezprawnego działania polegającego na realizacji pozwolenia niezgodnie z jego treścią, a więc niedotrzymania jego warunków, a nie jego realizacji, dla jej dochodzenia nie jest właściwy przedsądowy tryb postępowania administracyjnego, określony w art. 185 i 186 Prawa wodnego. [Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2008 r., sygn. akt III CSK 252/07].

Wyczerpanie drogi administracyjnej

Należy zwrócić szczególną uwagę, iż w sprawie naprawienia szkód innych niż, gdy:

(i) szkoda powstanie podczas powodzi w wyniku nieprzestrzegania przepisów ustawy przez właściciela wody lub właściciela urządzeń wodnych,

(ii) szkoda polega na trwałym zajęciu w sposób naturalny gruntu przez wody powierzchniowe płynące lub wody morza terytorialnego albo morskie wody wewnętrzne w warunkach, gdy grunt nie stanowi własności właściciela wody droga sądowa przysługuje po wyczerpaniu drogi administracyjnej.

Odpowiednie postępowanie administracyjne jest wszczynane na żądanie poszkodowanego przed organem właściwym do wydania pozwolenia wodnoprawnego. Organem tym może być zarówno starosta, jak i wojewoda – starosta wówczas, gdy szkoda jest następstwem pozwolenia wodnoprawnego, a wojewoda – gdy pozwolenie wodnoprawne było wydane przy uwzględnieniu znacznego oddziaływania na środowisko oraz gdy powstała szkoda nie ma związku przyczynowego z wydaniem pozwolenia wodnoprawnego.

WAŻNE!

Decyzja administracyjna wydana w przedmiocie ustalenia odszkodowania jest niezaskarżalna w toku administracyjnego postępowania instancyjnego. Stronie niezadowolonej z ustalonego odszkodowania przysługuje odwołanie rozpoznawane na drodze sądowej, z zachowaniem właściwości miejscowej i rzeczowej. Droga sądowa przysługuje także, gdy organ właściwy do rozpoznania żądania wykáže bezczynność w ciągu 3 miesięcy, licząc od dnia zgłoszenia żądania. Wówczas poszkodowany może wystąpić na drogę sądową, niezależnie od żądania zgłoszonego organowi administracyjnemu.

Należy ponadto pamiętać, że w wypadku zaskarżenia decyzji nie podlega ona wstrzymaniu, a naprawienie szkody następuje w granicach strat poniesionych przez poszkodowanego, co oznacza, że rozmiary odszkodowania powinny być pokryte do wysokości realnie powstałego uszczerbku majątkowego.

Odpowiedzialność za czyny niedozwolone w K.c.

Zgodnie z ogólną regułą wyrażoną w przepisie art. 415 Kodeksu cywilnego, dotyczącą odpowiedzialności za szkody wynikające z popełnienia czynów niedozwolonych, kto z winy swej wyrządził drugiemu szkodę, zobowiązany jest do jej naprawienia.

PAMIĘTAJ!

Zdarzeniem sprawczym, w rozumieniu przepisu art. 415 Kodeksu cywilnego, jest zarówno działanie, jak i zaniechanie, przy czym działanie polega na zachowaniu się aktywnym, a zaniechanie polega na zachowaniu się biernym. Zaniechanie może być uznane za „czyn”, gdy wiąże się z ciążącym na sprawcy obowiązkiem czynnego działania i niewykonania tego obowiązku.

Pojęcie „czynu” może być zastosowane zarówno w odniesieniu do osoby fizycznej, jak i prawnej.

WAŻNE!

Osoba prawna jest zobowiązana do naprawienia szkody wyrządzonej z winy jej organu.

Wina jest z kolei pojęciem odnoszącym się do sfery zjawisk psychicznych sprawcy, przy czym dopiero czyn uznany za bezprawny może być rozważany w kategoriach winy.

W literaturze przedmiotu przeważa stanowisko, iż przez winę rozumie się naganną decyzję człowieka, odnoszącą się do podjętego przez niego bezprawnego czynu. Sprawcy bezprawnego czynu stawia się więc zarzut, że jego decyzja była naganna w konkretnej sytuacji.

W wyroku z dnia 26 września 2003 r. (sygn. akt IV CK 32/2002) Sąd Najwyższy stwierdził, że na podstawie prawa cywilnego winę można przypisać podmiotowi prawa, kiedy

istnieją podstawy do negatywnej oceny jego zachowania z punktu widzenia zarówno obiektywnego, jak i subiektywnego.

Droga administracyjna czy sądowa?

Każdy zainteresowany dochodzeniem odszkodowania może sam wybrać, czy próbę uzyskania odszkodowania rozpocząć od drogi administracyjnej czy od razu skierować sprawę do sądu cywilnego, występując z pozwem o odszkodowanie. Jak wskazuje Wojewódzki Sąd Administracyjny w Lublinie:

„Analiza przepisu art. 186 ust. 3 p.w. wskazuje, że to strona wybiera tryb postępowania, natomiast organ ma obowiązek wydania decyzji administracyjnej, jeżeli strona złoży stosowny wniosek o odszkodowanie. Organ administracji publicznej nie może bowiem pozbawiać strony możliwości załatwienia jej sprawy na drodze administracyjnej, wskazując jej jedynie możliwość dochodzenia roszczeń na drodze postępowania sądowego, lecz zobligowany jest do wydania stosownej decyzji w tym zakresie”.

[Wyrok WSA w Lublinie z dnia 20 maja 2010 r. sygn. akt III SAB/Lu 4/10].

Wyrok SN z dnia 18 marca 2005 r. Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego, wyrażonym w wyroku Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2005 r. (sygn. akt: II CK 559/2004), do odpowiedzialności przedsiębiorstwa wodociągów i kanalizacji, wynikającej z zanieczyszczenia wód stawów hodowlanych ściekami z należącej do przedsiębiorstwa oczyszczalni, mają zastosowanie przepisy Kodeksu cywilnego, odnoszące się do czynów niedozwolonych, a nie przepisy Prawa wodnego.

W ocenie Sądu Najwyższego do wyrządzenia szkody osobie trzeciej

przez podmiot legitymujący się pozwoleniem wodnoprawnym może dojść przy prowadzeniu działalności zgodnie z warunkami udzielonego pozwolenia. Wówczas szkoda pozostaje w związku z posiadaniem zezwoleniem i właściwy do dochodzenia jej wyrównania jest tryb określony w Prawie wodnym.

Jeśli natomiast szkoda wywołana została niewłaściwym, bezprawnym zachowaniem, polegającym na realizacji uprawnienia wodnoprawnego niezgodnie z jego treścią lub w sposób wykraczający poza granice pozwolenia, do wywołanej w ten sposób szkody dochodzi na skutek niedotrzymania warunków pozwo-

lenia, a nie w związku z jego realizacją. Odpowiedzialność zobowiązanego za taką szkodę nie opiera się na przepisach Prawa wodnego, ale wynika z przepisów Kodeksu cywilnego o czynach niedozwolonych i sprawa bez żadnych ograniczeń podlega rozpoznaniu w postępowaniu sądowym na podstawie tych przepisów.

Sad Najwyższy podkreślił, iż zanieczyszczenie wód ściekami z oczyszczalni ścieków przez podmiot prowadzący oczyszczalnię na podstawie pozwolenia wodnoprawnego bez wątplenia nie pozostaje w związku z posiadaniem przezeń pozwoleniem wodnoprawnym, a stanowi oczy-

wiste naruszenie tego pozwolenia przez prowadzenie oczyszczalni wbrew jej zadaniom i zasadom pozwolenia.

Odpowiedzialność tego podmiotu za szkodę wyrządzone w taki sposób osobom trzecim, jakimi są w stosunku do niego osoby prowadzące działalność hodowlaną, także na podstawie uzyskanego pozwolenia wodnoprawnego, opiera się w pełnym zakresie na przepisach Kodeksu cywilnego o czynach niedozwolonych, a nie na przepisach Prawa wodnego. ■

dr Michał Kuliński
ADWOKAT

Porady prawne

31 lipca upływa termin wnoszenia opłat i sprawozdań

31 lipca mija termin wniesienia opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska oraz przekazania sprawozdania o ilości emisji do Urzędu Marszałkowskiego. Wyjątek stanowią podmioty ponoszące opłatę za odprowadzane ścieki pochodzące z chowu lub hodowli ryb innych niż łososiowate lub innych organizmów wodnych – wnoszą opłatę w terminie 2 miesięcy po zakończeniu okresu od 1 maja do dnia 30 kwietnia następnego roku, czyli do końca czerwca.

Stawki opłat na 2011 r. zawiera Obwieszczenie Ministra Środowiska z dnia 4 października 2010 r. w sprawie wysokości stawek opłat za korzystanie ze środowiska na rok 2011 (M.P. Nr 74/2010 r. poz. 945).

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska ujednoliciła zasady naliczania i uiszczania opłat, którymi zostały objęte wszystkie elementy korzystania ze środowiska, a mianowicie:

1. Wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza:
 - z kotłowni,

- z procesów technologicznych, np. malowanie, lakierowanie, spawanie, obróbka drewna, galwanizacja, wyrób masy bitumicznej, wędzenie itp.,
 - ze spalania paliw przez środki transportu,
 - z przeładunku benzyn silnikowych,
 - z chowu lub hodowli drobiu.
2. Wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, tj.:
 - pochodzące z powierzchni zanieczyszczonych wody opadowe lub roztopowe ujęte w systemy kanalizacyjne,
 - wody chłodnicze,
 - wody pochodzące z chowu i hodowli ryb,
 - wody zasolone,
 3. Pobór wód podziemnych i powierzchniowych wód śródlądowych i morskich wód wewnętrznych.
 4. Składowanie odpadów.

Podmioty zobowiązane do ponoszenia ww. opłat

Do ponoszenia ww. opłat zobowiązane są podmioty korzystające ze

środowiska:

- przedsiębiorca oraz osoba prowadząca działalność wytwórczą w rolnictwie w zakresie upraw rolnych, chowu lub hodowli zwierząt, ogrodnictwa, warzywnictwa,
- jednostka organizacyjna, niebędąca przedsiębiorcą,
- osoba fizyczna, niebędąca przedsiębiorcą, korzystająca ze środowiska w zakresie, w jakim korzystanie ze środowiska wymaga pozwolenia,
- osoby fizyczne, niebędące przedsiębiorcami, tylko w zakresie, w jakim korzystanie ze środowiska wymaga pozwolenia na wprowadzanie substancji lub energii do środowiska oraz pozwolenia wodnoprawnego na pobór wód w rozumieniu Ustawy – Prawo wodne.

Marszałek województwa wymierza, na podstawie własnych ustaleń lub wyników kontroli wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska:

- opłatę w drodze decyzji, jeśli podmiot korzystający ze środowiska nie przedłożył wykazu

zawierającego informacje i dane o zakresie korzystania ze środowiska oraz o wysokości należnych opłat,

- opłatę w drodze decyzji w wysokości stanowiącej różnicę między opłatą należną a wynikającą z wykazu, jeżeli zamieszczone w wykazie informacje i dane o zakresie korzystania ze środowiska oraz o wysokości należnych opłat budzą zastrzeżenia.

✓ **WAŻNE!**

Opłaty środowiskowe uznaje się za koszty pośrednie, gdyż nie można ich bezpośrednio powiązać z konkretnymi przychodami podatnika, ale związane są z całokształtem prowadzonej przez niego działalności.

Zwolnienie z opłat za korzystanie ze środowiska

Zwolnienie z opłat za korzystanie ze środowiska dotyczy:

- emisji powstałej w wyniku prowadzenia działań ratowniczych (art. 2 ust. 2 pkt 2 Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska – Dz.U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, ze zm. – art. 2, 3, 273-292),
- emisji powstałej w wyniku działalności osoby fizycznej, niebędącej przedsiębiorcą, gdy korzystanie ze środowiska nie wymaga pozwolenia na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza lub pozwolenia zintegrowanego.

Zwolniony z opłat jest pobór wody:

- dokonywany na potrzeby przrzutów wody,
- na potrzeby energetyki wodnej, pod warunkiem zwrotu takiej samej ilości wody, co najmniej nie gorszej jakości, w odległości mniejszej niż 1 km od miejsca jej poboru,
- powierzchniowej na potrzeby związane z wytwarzaniem energii cieplnej lub elektrycznej w części dotyczącej ilości odprowadzanej do odbiornika wody,

o ile odprowadzanie wody chłodniczej i pochodzącej z obiegów wodnych jest zgodne z pozwoleniem,

- na potrzeby funkcjonowania pomp ciepłych oraz geotermii, wykorzystujących energię wody podziemnej, pod warunkiem zwrotu do wód podziemnych takiej samej ilości wody co najmniej nie gorszej jakości,
- na potrzeby chowu lub hodowli ryb oraz innych organizmów wodnych, pod warunkiem, że pobór ten oraz odprowadzenie wykorzystanej wody są zgodne z pozwoleniem,
- na potrzeby nawadniania wodami powierzchniowymi użytków rolnych i gruntów leśnych,
- pochodzącej z odwodnienia gruntów, obiektów lub wykopów budowlanych i zakładów górniczych.

Zwolnione z opłat jest również wprowadzanie:

- do ziemi – ścieków w celu wykorzystania rolniczego, w przypadku posiadania pozwolenia wodnoprawnego na takie ich wykorzystanie,
- do wód – wód chłodniczych i wód pochodzących z obiegów chłodzących, jeżeli ich temperatura nie przekracza +26°C, albo naturalnej temperatury wody, w przypadku, gdy jest ona wyższa niż +26°C,
- do wód – wód zasolonych, jeżeli wartość sumy jonów chlorków i siarczanów w odprowadzonych wodach nie przekracza 500 mg/l,
- do wód lub do ziemi – wód wykorzystanych na potrzeby chowu i hodowli ryb łososiowatych pod warunkiem, że ilość i rodzaj substancji w nich zawartych nie przekroczy wartości określonych w warunkach wprowadzania ścieków do wód,
- do wód lub do ziemi – wód wykorzystanych na potrzeby chowu i hodowli ryb innych niż łososiowate lub innych organizmów

wodnych, o ile produkcja rozumiana jako przyrost masy tych ryb lub tych organizmów w ciągu roku nie przekroczy 1500 kg z 1 ha powierzchni użytkowej stawu.

✓ **WAŻNE!**

Tylko, gdy kwota na rachunek danego urzędu marszałkowskiego nie przekracza 400 zł za półrocze, podmiot korzystający ze środowiska nie musi jej wносить, wtedy jednak wykaz opłatowy należy złożyć.

Nie są również wymagane opłaty za wody opadowe i roztopowe z tytułu korzystania ze środowiska w przypadku, gdy nie korzystamy ze środowiska, ponieważ my nie wprowadzamy deszczówki do wód lub do ziemi. Tak jest, gdy nasza deszczówka jest wprowadzana np.:

- do obcej kanalizacji (wtedy opłaty są według umowy z odbiorcą, a to odbiorca wnosi opłaty za korzystanie ze środowiska),
- do zbiornika bezodpływowego (np. zbiornik poż.).

Poza tym nie ma żadnych zwolnień z obowiązku naliczenia półrocznych opłat za emisję do powietrza i złożenia wykazów opłatowych do marszałka województwa i WIOŚ.

Obowiązek opłatowy

Obowiązek opłatowy dotyczy każdej emisji substancji do powietrza, jeżeli dla substancji określona jest jednostkowa stawka opłatowa, a więc dotyczy emisji:

- dla której w pozwoleniu określona jest wartość dopuszczalna, albo dla której w pozwoleniu nie jest określona wartość dopuszczalna ze względu na 10%,
- która wymaga uwzględnienia w pozwoleniu, ale nie jest uwzględniona albo nie ma pozwolenia,
- która nie wymaga pozwolenia, ale wymaga zgłoszenia, albo nie wymaga ani pozwolenia, ani zgłoszenia,

- która jest wprowadzana do powietrza w sposób zorganizowany (przez emitora) albo w sposób niezorganizowany,
- która do powietrza jest wprowadzana z instalacji albo nie jest wprowadzana z instalacji,
- niezależnie od ilości – duża czy znikoma,
- niezależnie od czasu emisji – emisja ciągła czy chwilowa,
- niezależnie od rodzaju substancji – musi być jedynie określona w przepisach jednostkowa stawka opłaty albo jednostkowa stawka ryczałtowa.

Przedsiębiorca może uzyskać od organu właściwego do pobrania opłat wiążącą interpretację przepisów dotyczących opłat. W tym celu musi złożyć wniosek i wnieść opłatę do tego organu o wydanie pisemnej interpretacji w jego indywidualnej sprawie, dotyczącej zakresu i sposobu stosowania przepisu dotyczącego opłat.

Wniosek o wydanie pisemnej interpretacji

Przedsiębiorca może złożyć do właściwego organu administracji publicznej lub państwowej jednostki organizacyjnej wniosek o wydanie pisemnej interpretacji co do zakresu i sposobu zastosowania przepisów, z których wynika obowiązek świadczenia przez przedsiębiorcę daniny publicznej oraz składek na ubezpieczenia społeczne lub zdrowotne, w jego indywidualnej sprawie. Wniosek o wydanie interpretacji może dotyczyć zaistniałego stanu faktycznego lub zdarzeń przyszłych. Przedsiębiorca we wniosku o wydanie interpretacji zobowiązany jest przedstawić stan faktyczny lub zdarzenie przyszłe oraz własne stanowisko w sprawie.

Wniosek o wydanie interpretacji zawiera również:

- 1) firmę przedsiębiorcy,
- 2) oznaczenie siedziby i adresu albo

miejsca zamieszkania i adresu przedsiębiorcy,

- 3) numer identyfikacji podatkowej (NIP),
- 4) numer w rejestrze przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym albo w Ewidencji Działalności Gospodarczej,
- 5) adres do korespondencji, w przypadku, gdy jest on inny niż adres siedziby albo adres zamieszkania przedsiębiorcy.

Udzielenie interpretacji następuje w drodze decyzji, od której przysługuje odwołanie.

Interpretacja zawiera wskazanie prawidłowego stanowiska w sprawie, wraz z uzasadnieniem prawnym oraz pouczeniem o prawie wniesienia środka zaskarżenia.

✓ PAMIĘTAJ!

Wniosek o wydanie interpretacji podlega opłacie, którą należy wpłacić w terminie 7 dni od dnia złożenia wniosku. W razie nieuiszczenia opłaty w terminie, wniosek pozostawia się bez rozpatrzenia.

W przypadku wystąpienia w jednym wniosku o wydanie interpretacji odrębnych stanów faktycznych lub zdarzeń przyszłych, pobiera się opłatę od każdego przedstawionego we wniosku odrębnego stanu faktycznego lub zdarzenia przyszłego. Opłata stanowi dochód budżetu państwa, Narodowego Funduszu Zdrowia albo jednostki samorządu terytorialnego.

Opłatę od wniosku uiszcza się na rachunek organu administracji publicznej lub państwowej jednostki organizacyjnej, właściwych do wydania interpretacji albo, jeżeli istnieje taka możliwość, gotówką w kasie tego organu lub jednostki. Interpretacja wydawana jest bez zbędnej zwłoki, jednak nie później niż w terminie 30 dni od dnia otrzymania przez organ administracji publicznej lub państwową jednostkę orga-

nizacyjną kompletnego i opłaconego wniosku.

W przypadku niewydania interpretacji w terminie uznaje się, że w dniu następującym po dniu, w którym upłynął termin wydania interpretacji, została wydana interpretacja stwierdzająca prawidłowość stanowiska przedsiębiorcy przedstawionego we wniosku o wydanie interpretacji.

Interpretacja nie jest wiążąca dla przedsiębiorcy, jednak przedsiębiorca nie może być obciążony jakimikolwiek daninami publicznymi, sankcjami administracyjnymi, finansowymi lub karami w zakresie, w jakim zastosował się do uzyskanej interpretacji.

Interpretacja jest wiążąca dla organów administracji publicznej lub państwowych jednostek organizacyjnych właściwych dla przedsiębiorcy i może zostać zmieniona wyłącznie w drodze wznowienia postępowania. Nie zmienia się interpretacji, w wyniku której nastąpiły nieodwracalne skutki prawne.

W przypadkach uzasadnionych ważnym interesem podatnika lub interesem publicznym, marszałek województwa, na wniosek podatnika, może decyzją:

1. Odroczyć termin uiszczenia opłaty za korzystanie ze środowiska lub opłaty produktowej.
2. Odroczyć lub rozłożyć na raty zaległą opłatę za korzystanie ze środowiska lub opłatę produktową.
3. Umorzyć w całości lub w części zaległą opłatę za korzystanie ze środowiska lub opłatę produktową. ■

Anna Wojniak-Bieńko

Podstawa prawna:

- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 ze zm.).

 Temat numeru

Handel emisjami

Handel emisjami (ang. *emissions trading*) jest jednym z instrumentów polityki ekologicznej państwa, który najczęściej służy do ograniczania emisji zanieczyszczeń. Jego wdrożenie stanowi realizację postanowień protokołu z Kioto (od czasu ratyfikacji przez Rosję protokół stał się obowiązującym prawem międzynarodowym) oraz zobowiązań wynikających z naszego członkostwa w Unii Europejskiej. Jednocześnie jest powszechnie uważany za jeden z najbardziej rynkowo zorientowanych instrumentów w dziedzinie ochrony środowiska.

Uprawnienia do emisji przyznawane są podmiotom objętym systemem na kilkuletni okres rozliczeniowy. Przydział uprawnień (jedno uprawnienie odpowiada emisji 1 tony dwutlenku węgla) ma pokryć własne potrzeby emisyjne instalacji, wynikające z wielkości produkcji. Wygospodarowana nadwyżka (np. w wyniku przeprowadzonych modernizacji) może zostać sprzedana na rynku. W przypadku niewystarczającej ilości uprawnień, prowadzący instalację musi dokupić ilość potrzebną do prowadzenia produkcji.

Cel handlu emisjami

Celem handlu emisjami jest osiągnięcie redukcji emisji jak najmniejszym kosztem. Poprzez handel emisjami jedna strona zmniejsza swoje emisje i sprzedaje osiągnięte redukcje drugiej stronie, która następnie wykorzystuje pozyskane redukcje do uzyskania swojego celu redukcyjnego. Oprócz obniżenia kosztów redukcji emisji, handel emisjami jest zachętą dla transferu technologii i inwestycji krajów rozwiniętych w krajach rozwijających się.

Możliwość wykorzystania sprzedaży uprawnień do emisji do finansowania projektów wynika z tzw. mechanizmów elastycznych Protokołu z Kioto. Te innowacyjne, ale złożone mechanizmy zostały ustanowione, aby pomóc krajom rozwiniętym osiągnąć planowane redukcje emisji określone w Protokole, który jest jedną z inicjatyw zmierzających do powstrzymania zmian klimatu.

Koszt zakupu uprawnień do emisji

Konstrukcja prawna systemu handlu emisjami powoduje, że zakup uprawnień do emisji – czy to w formie EUA, CER czy ERU – w określonych ilościach może stanowić koszt pośredni prowadzenia działalności przez podatnika. Taka kwalifikacja kosztów związanych z nabyciem uprawnień EUA oraz jednostek redukcji emisji CER lub ERU oznacza, że powinny zostać zaliczone do kosztów uzyskania przychodów w momencie ujęcia kosztu w księgach rachunkowych, tj. w dacie otrzymania faktury przez Spółkę, a nie w momencie zapłaty.

 WAŻNE!

Do kosztów podatkowych mogą zostać zakwalifikowane także koszty, których nie da się powiązać z konkretnymi przychodami, natomiast są związane z działalnością podatnika i ich poniesienie warunkuje jej prawidłowe prowadzenie.

Właściwa kwalifikacja kosztów ma wpływ na ustalenie momentu ich rozliczenia. Mianowicie koszty bezpośrednio są potrącalne w roku podatkowym, w którym został osiągnięty odpowiadający im przychód (art. 15 ust. 4), pozostałe koszty, co do zasady, w dacie ich poniesienia. Przy tym za moment poniesienia kosztu należy uznać dzień, „na który

ujęto koszt w księgach rachunkowych (zaksięgowano) na podstawie otrzymanej faktury, czyli w praktyce datę otrzymania faktury od kontrahenta. Specyfika kosztów pośrednich opiera się na założeniu, że ich wpływ na wielkość osiągniętych przychodów nie jest możliwy do zidentyfikowania.

Kosztami takimi są więc w szczególności wydatki związane z całością kształtem działalności podatnika, wynikające z konieczności wywiązywania się przez niego z obowiązków nałożonych innymi przepisami prawa czy warunkujące prowadzenie tej działalności.

Przedmiotem działalności Spółki jest produkcja energii elektrycznej, z czym nierozdzielnie związana jest emisja dwutlenku węgla, a w konsekwencji konieczność uzyskania odpowiednich uprawnień. Prawa do emisji mają kluczowe znaczenie dla prowadzenia działalności przez Spółkę, gdyż stanowią niezbędny warunek, umożliwiający produkcję energii.

Podmiot objęty systemem rozdziału uprawnień

Podmiot objęty systemem rozdziału uprawnień, w związku z pierwotnym przyznaniem uprawnień na podstawie ustawy o handlu uprawnieniami w ramach krajowego planu rozdziału uprawnień, zobowiązany jest do poniesienia określonych opłat i wydatków związanych z ich uzyskaniem. W związku z tym wydatki związane z nabyciem uprawnień EUA bądź jednostek redukcji emisji CER lub ERU są w istocie rodzajowo takie same, jak wydatki na pierwotnie przyznane jednostki praw do emisji EUA.

Zarówno jednostki redukcji emisji, jak i uprawnienia EUA są konieczne dla podmiotu prowadzącego instalacje do równoważenia faktycznej emisji dwutlenku węgla, która stanowi pochodną prowadzonej przez niego działalności.

W świetle obowiązujących przepisów redukcja i handel gazami cieplarnianymi okazały się tematyką bardzo ważną dla przedsiębiorstw.

Związane z nią zagrożenia i szanse mają coraz większy wpływ na podejmowane w firmach decyzje, nie tylko w zakresie ochrony środowiska, ale przede wszystkim w kontekście decyzji dotyczących dalszego rozwoju całych zakładów.

Zakaz wykorzystania jednostek Kioto redukujących emisję gazów przemysłowych

Komisja Europejska poinformowała, że formalnie przyjęła zakaz wykorzystania jednostek Kioto redukujących emisję gazów przemysłowych w ramach Europejskiego Systemu Handlu Emisjami UE (EU ETS), który będzie obowiązywał od maja 2013 r. Zakaz będzie dotyczył jednostek Kioto pochodzących z projektów, które niszczą dwa gazy przemysłowe: trifluorometan (HFC-23), produkt uboczny chlorodwufuorometanu (HCFC-22), używanego głównie w urządzeniach klimatyzujących i lodówkach, oraz podtlenek azotu (N₂O) z kwasu adypinowego wyko-

rzystywanego w produkcji nylonu. Zarówno HFC-23, jak i N₂O są silnymi gazami cieplarnianymi, które przyczyniają się do zmiany klimatu.

Wykorzystanie jednostek Kioto redukujących emisję gazów przemysłowych było przez pewien czas kontrowersyjne. Państwa członkowskie UE przyjęły zakaz 21 stycznia 2011 r., po czym Parlament Europejski miał trzy miesiące na zatwierdzenie tego środka.

Zakaz wejdzie w życie 1 stycznia 2013 r. z 4-miesięcznym okresem przejściowym do 30 kwietnia 2013 r., w przypadku jednostek Kioto z istniejących projektów. ■

Anna Wojniak-Bieńko

Finanse

Dofinansowanie zbierania pojazdów wycofanych z eksploatacji dla gmin i powiatów

Do 31 lipca gminy i powiaty, które przekazały do demontażu zebrane pojazdy wycofane z eksploatacji, mogą składać wnioski o dofinansowanie. Program o budżecie 22 tys. zł jest wdrażany w latach 2010-2015, a alokacja środków przypada na lata 2011-2013.

Celem programu 3.4 Dofinansowanie systemu recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji, część 2) Dofinansowanie zbierania pojazdów wycofanych z eksploatacji jest upowszechnienie zbierania i przekazywania do demontażu porzuconych pojazdów.

Beneficjent, czyli gmina lub powiat, określa we wniosku liczbę pojaz-

dów wycofanych z eksploatacji, zebranych i przekazanych przez niego do stacji demontażu.

Dofinansowanie w formie dotacji jest proporcjonalne do liczby tych pojazdów, a jego wysokość wynosi 4000 zł na jeden pojazd, przekazany do stacji demontażu w roku poprzedzającym złożenie wniosku o udzielenie dofinansowania.

WAŻNE!

Wniosek musi być kompletny, prawidłowo podpisany i wyposażony w wymagane załączniki oraz wypełniony zgodnie z obowiązującym wzorem.

Do wniosku pobranego ze strony NFOŚiGW należy dołączyć:

- wykaz przekazanych w roku poprzednim do demontażu porzuconych pojazdów wycofanych z eksploatacji, zawierający: markę pojazdu, rok produkcji, datę i miejsce przekazania do demontażu,
- dokumenty potwierdzające przekazanie do stacji demontażu zebranych porzuconych pojazdów oraz dodatkowe dokumenty, określone w projekcie, dotyczące zarządu gminy czy powiatu.

Szczegółowe informacje na www.nfosigw.gov.pl. ■

Małgorzata Nowak

Masz pytanie do naszych ekspertów?

Chcesz uzyskać więcej informacji na wybrany temat?

Napisz do Redakcji! e-mail: podgorska@dashofer.pl

 Finanse

Nabór wniosków do Clean Sky

Do 28 lipca 2011 r. odbywa się nabór wniosków do 9. wersji projektu Clean Sky, który ma na celu rozwój transportu lotniczego w kierunku mniejszej szkodliwości dla środowiska. Kwota przeznaczona na dofinansowanie nowego naboru wynosi 12,7 mln euro. Wnioski mogą składać osoby prawne z krajów członkowskich Unii Europejskiej lub krajów zrzeszonych z Siódmym programem ramowym (FP7).

Lotnictwo produkuje rocznie 628 000 000 ton CO₂. Aby zmniejszyć negatywne oddziaływanie na środowisko, w 2006 r. Parlament Europejski i Rada Europy zaproponowały utworzenie długotrwałej współpracy publiczno-prywatnej, w formie JTI (Wspólne Inicjatywy Technologiczne), włączając w nią fundusze pochodzące z FP7.

Powstała w 2008 r. Clean Sky Joint Undertaking (CSJU) potrwa do 31 grudnia 2017 r. W ramach jej programu naukowego mają powstać nowoczesne technologie lotnicze, bardziej wydajne, jeśli chodzi o paliwo i emitujące mniej hałasu.

Projekt Clean Sky stawia sobie za cel osiągnięcie do 2020 r. 50% zmniejszenia emisji CO₂, dzięki mniejszemu zużyciu paliwa; 80% zmniejszenia emisji tlenków azotu; 50% zmniejszenia emisji hałasu oraz osiągnięcie zielonego cyklu życiowego produktu.

Organizacja

W skład inicjatywy wchodzi:

- 12 liderów ITD, czyli organizacji przemysłowych, z których każda przewodniczy specyficznemu demonstratorowi zintegrowanej technologii (ITD). Wśród nich znajdują się m.in.

Airbus, Liebherr, Rolls-Royce, Saab AB.

- Komisja Europejska, która reprezentuje interesy Wspólnoty Europejskiej w Clean Sky, zasiada w zarządach, ma wpływ na podejmowanie decyzji i prawo kontroli publicznej części funduszy.
- 74 organizacje stowarzyszone, czyli publiczne lub prywatne organizacje, wybrane przez Clean Sky.
- Partnerzy – prywatne lub publiczne organizacje, wspomagające inicjatywę przy niektórych zadaniach przez określony czas. Wybiera się ich po ogłoszeniu naboru.

W inicjatywę Clean Sky zaangażowane są 24 kraje. Do tej pory odbyło się osiem naborów wniosków ze średnią wartością finansowania 22,5 mln euro na każdy nabór.

6 ITD

Projekt podzielono na sześć obszarów technicznych, zwanych demonstratorami technologii zintegrowanej (ITD):

- **SMART Fixed Wing Aircraft** o wartości 7 200 000 euro, maksymalne dofinansowanie 5 400 000 euro, zajmujący się nowymi technologiami skrzydeł, ich pokryciem, śmigłami i nowymi konfiguracjami samolotów.
- **Green Regional Aircraft**, wartość projektów 1 835 000 euro, z czego maksymalne dofinansowanie to 1 376 250 euro, dotyczy lekkich samolotów z inteligentną konstrukcją, konfiguracji niskiej emisji hałasu i integracji technologii opracowanych w innych ITD.
- **Green Rotorcraft** o całkowitej wartości 1 230 000 euro, dofinansowanie może być przyznane

do 922 500 euro, skupia się na innowacyjnych łopatkach wirnika i instalacjach silników dla redukcji hałasu, połączeniach silników diesla oraz zaawansowanych systemów elektrycznych w celu eliminacji szkodliwych płynów hydraulicznych i zmniejszenia poboru paliwa.

- **Sustainable and Green Engines** o wartości 4 300 000 euro, maksymalne dofinansowanie 3 225 000 euro, technologia nowoczesnych silników niskociśnieniowych o niskim poziomie hałasu, lekkiej wadze, wysokiej wydajności, niskiej emisji NOx, oraz nowe konfiguracje takie, jak otwarte wirniki i chłodnice pośrednie, integracja innowacyjnych systemów elektrycznych.
- **Systems for Green Operations** o wartości 850 000 euro, maksymalne dofinansowanie 637 500 euro, zajmie się całym wyposażeniem elektrycznym samolotu i architekturą systemu, zarządzaniem energią, usprawnieniem funkcjonowania w powietrzu i działaniami naziemnymi.
- **Eco-Design** o wartości 1 530 000 euro, maksymalne dofinansowanie 1 147 500 euro, skupi się na zielonym projekcie i ekologicznej produkcji (włókna bambusowe, żywice), wycofaniu i recyklingu samolotów.

W ramach poszczególnych ITD wymieniono konkretne projekty, ze szczegółowym opisem i limity dofinansowania. Informacje można znaleźć w dokumencie „Call Text.”

Finansowanie

Budżet Clean Sky w 2008 r. wyniósł 1,6 bln euro, z czego połowę ufundowała Komisja Europejska, a połowę przemysł lotniczy. Liderzy

ITD wyłożyli 50%, członkowie stowarzyszeni do 25% i Partnerzy poprzez nabór wniosków minimum 25%.

✓ WAŻNE!

Wnioski o finansowanie przewyższające maksymalny całkowity budżet danego projektu będą z góry odrzucone. Lepiej zachować 5% margines w określaniu kwoty. Do budżetu projektu nie wliczono VAT-u.

Granty będą polegać na zwrocie kosztów kwalifikowanych na warunkach określonych w umowie zawartej z CSJU. W zależności od rodzaju uczestnictwa, można będzie uzyskać między 50% a 75% maksymalnego budżetu, przeznaczonego dla danego tematu.

Aby móc zaliczyć koszty do kwalifikowanych, muszą spełniać następujące warunki:

- być aktualne,
- poniesione przez beneficjenta,
- muszą wystąpić w trakcie trwania projektu,
- muszą być określone zgodnie z zasadami księgowymi i zasadami zarządzania beneficjenta, które powinny być zgodne z zasadami podatkowymi kraju, gdzie beneficjent utworzył swoją działalność,
- muszą być użyte jedynie do celu realizacji zadań projektu i jego oczekiwanych wyników, w sposób zgodny z zasadami gospodarki, efektywnością i wydajnością,
- muszą być zarejestrowane na koncie beneficjenta, a w przypadku wkładu stron trzecich, muszą być również zarejestrowane na ich kontach.

✓ UWAGA!

W odniesieniu do kosztów osobowych tylko koszty godzin rzeczywiście przepracowanych przez osoby bezpośrednio wykonujące prace przy projekcie mogą być naliczone. Takie osoby muszą:

- być bezpośrednio najmowane

przez beneficjenta w zgodzie z prawem krajowym,

- pracować pod technicznym nadzorem,
- być wynagradzane w zgodzie normalnymi praktykami beneficjenta.

Do kosztów kwalifikowanych nie zalicza się:

- podatków pośrednich, łącznie z VAT-em,
- opłat celnych,
- zysków,
- zabezpieczeń przed przyszłymi możliwymi stratami lub opłatami,
- strat kursowych,
- kosztów zadeklarowanych, powstałych, zwróconych w odniesieniu do innego projektu JU,
- zadłużeń i opłaty obsługi długów, przesadnych lub nierozważnych wydatków.

Górne limity zwrotu kosztów:

- Działalność badawczo-rozwojowa: dofinansowanie do 50% całkowitych kosztów kwalifikowanych beneficjenta. Dla organizacji publicznej non-profit, szkoły średniej i wyższej, organizacji naukowej i małych i średnich przedsiębiorstw dofinansowanie może wynosić do 75% całkowitych kosztów kwalifikowanych.
- Działalność pokazowa: dofinansowanie do 50% całkowitych kosztów kwalifikowanych, niezależnie od statusu beneficjenta.
- Inna działalność, łącznie z zarządzaniem, szkoleniem, koordynacją i rozpowszechnianiem (łącznie z publikacjami): do 50% całkowitych kosztów kwalifikowanych. Dla organizacji publicznej non-profit, szkoły średniej i wyższej, organizacji naukowej i małych i średnich przedsiębiorstw dofinansowanie może wynosić do 75% całkowitych kosztów kwalifikowanych.

CSJU może zaproponować wypłatę części dofinansowania zaliczkowo,

jeśli pieniądze będą potrzebne na rozpoczęcie prac.

Składanie wniosków

Na stronie www.cleansky.eu znajduje się cała potrzebna dokumentacja, sposób jej wypełnienia i regulamin naboru.

✓ WAŻNE!

Informacje zawarte we wniosku muszą dotyczyć jednego z projektów, wymienionych w dokumencie Call Text. Nie ma możliwości odnoszenia się do kilku projektów w jednym wniosku. Jeśli warunek ten nie będzie spełniony, wniosek zostanie odrzucony.

Przed nadesłaniem wniosku warto upewnić się:

- czy zaplanowana praca zgadza się z naborem wniosków, czyli dotyczy jednego określonego projektu,
- czy wniosek jest kompletny,
- czy zaproponowana praca wzbudza wątpliwości natury etycznej,
- czy wniosek jest wypełniony zgodnie ze wzorem w sposób konkretny i dokładny,
- czy propozycja zawiera informacje zwiększające szanse na jej wybranie,
- czy propozycja spełnia założenia naboru.

Wszystkie wnioski, spełniające wymagania, będą poddane ocenie. Procedury oceniające przedstawiono w dokumentach naboru. Pozytywne przejście przez ten etap kończy się przesłaniem zawiadomienia do wnioskodawców i rozpoczęciem etapu negocjacji, które dotyczą aspektów naukowych, technologicznych, administracyjnych i finansowych projektu, a także zaleconych przez ekspertów zmian. Podczas negocjacji ustala się warunki otrzymania grantu i umowy z nim związanej. ■

Małgorzata Nowak

 Finanse

Zarządzanie energią w budynkach użyteczności publicznej – rusza III konkurs

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej ogłosił nabór wniosków o dofinansowanie przedsięwzięć w ramach III konkursu programu priorytetowego „System zielonych inwestycji (GIS – Green Investment Scheme), Część 1) Zarządzanie energią w budynkach użyteczności publicznej”.

Program ma na celu ograniczenie lub uniknięcie emisji dwutlenku węgla przez dofinansowanie przedsięwzięć poprawiających efektywność wykorzystania energii przez budynki użyteczności publicznej.

Dofinansowanie

Dofinansowanie w III konkursie udzielane będzie w formie **dotacji do 30% kosztów kwalifikowanych** przedsięwzięcia. W celu uzyskania dodatkowych środków w formie pożyczki ze środków NFOŚiGW należy złożyć odrębny wniosek. W ramach niniejszego konkursu nie przewiduje się dodatkowych dotacji ze środków NFOŚiGW.

Kwota środków przeznaczonych na dofinansowanie przedsięwzięć w formie dotacji ze środków zgromadzonych na Rachunku klimatycznym (GIS) w konkursie wynosi **50 mln zł**.

Minimalny koszt całkowity przedsięwzięcia: **powyżej 2 mln zł** (w przypadku projektów grupowych – **powyżej 5 mln zł**).

Termin i miejsce składania wniosków

Wnioski można składać w dniach od 22 czerwca do 21 lipca 2011 r. bezpośrednio w kancelarii NFOŚiGW albo przesyłać pocztą lub kurierem z dopiskiem „GIS – Zarządzanie energią, cz. 1 – Konkurs III”.

Beneficjenci

O dofinansowanie mogą się starać:

- 1) jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki,
- 2) podmioty świadczące usługi publiczne w ramach realizacji zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego, niebędące przedsiębiorcami,
- 3) Ochotnicza Straż Pożarna,
- 4) szkoły wyższe w rozumieniu Ustawy o szkolnictwie wyższym oraz instytuty naukowo-badawcze,
- 5) samodzielne publiczne i niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej,
- 6) organizacje pozarządowe, kościoły, inne związki wyznaniowe, kościelne osoby prawne, prowadzące działalność w zakresie ochrony zdrowia, profilak-

tyki zdrowotnej, rehabilitacji lub pomocy społecznej,
7) podmiot lub jednostka określona w pkt 1-6, będąca stroną umowy pożyczki w projekcie grupowym.

Więcej informacji można znaleźć na stronie internetowej www.nfosigw.gov.pl.

Anulowanie konkursu programu GIS, cz. 4 „Sieci energetyczne”

NFOŚiGW unieważnił I konkurs w ramach programu priorytetowego System zielonych inwestycji (GIS – Green Investment Scheme), Część 4) Budowa i przebudowa sieci elektroenergetycznych w celu podłączenia odnawialnych źródeł energii wiatrowej. Unieważnienie zostało dokonane na podstawie zapisów §11 ust. 9 Regulaminu konkursu.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej planuje ogłoszenie kolejnego naboru wniosków w II połowie 2011 roku. Obecnie trwają prace nad zmianami zapisów przedmiotowego programu priorytetowego w celu polepszenia warunków uczestniczenia w konkursie. ■

Redakcja

 Finanse

NER 300 finansowany ze sprzedaży 300 mln uprawnień do emisji

Do 9 maja 2011 roku kraje członkowskie miały czas na potwierdzenie ważności składanych projektów i sposobów na ich finansowanie w ramach programu NER 300. Do Europejskiego Banku Inwestycyjnego (EIB) wpłynęło 78 propozycji: 65 projek-

tów dotyczyło innowacyjnych technologii energii odnawialnej, a 13 technologii CSS (wychwytywania i składowania dwutlenku węgla).

W ramach programu ma zostać dofinansowanych 8 technologii CSS

i 34 demonstracyjne technologie energii odnawialnej. Pieniądze na dofinansowanie będą pochodziły ze sprzedaży 300 mln uprawnień do emisji, pochodzących z rezerwy dla nowych instalacji (NER) europejskiego systemu handlu emisjami (ETS).

27 państw członkowskich Unii Europejskiej mogło zgłaszać propozycje do NER 300, największego programu finansującego demonstracyjne projekty dotyczące CCS i innowacyjnych technologii energii odnawialnej. Projekt ma na celu rozwój energetyki niskowęglowej w całej UE, osiągnięcie długofalowych celów klimatycznych oraz zainteresowanie inwestorów z sektora prywatnego i państw członkowskich UE inwestycjami w komercyjne projekty demonstracyjne, związane z bezpiecznym dla środowiska wyłapywaniem i geologicznym składowaniem CO₂ oraz innowacyjnymi technologiami z dziedziny energii odnawialnej.

Wnioski

Pierwszy nabór wniosków rozpoczął się w listopadzie 2010 r. Do 9 lutego 2011 r. sponsorzy projektów byli zobowiązani dostarczyć dokumenty, potwierdzające chęć finansowania, do odpowiednich organów państwowych, a do 9 maja br. kraje członkowskie miały czas na nadesłanie potwierdzenia ważności składanych projektów i sposobów na ich finansowanie do Europejskiego Banku Inwestycyjnego.

W tej chwili EBI analizuje wnioski pod względem należytej staranności i do 9 lutego 2012 r. ma przedstawić wyniki swojej pracy. Komisja Europejska zawiadomi o wyborze wniosków do dofinansowania w drugiej połowie 2012 r. Nabór przypominający zostanie ogłoszony w 2012 r. Każde z państw członkowskich ma szansę na dofinansowanie od 1 do 3 złożonych projektów.

Z informacji podanych przez Komisję Europejską wynika, że w ramach złożonych wniosków CCS najczęściej propozycji wytwarzania energii dotyczy wychwytywania CO₂ po spalaniu. Pozostałe wnioski z tej kategorii to: wychwytywanie CO₂ przed spalaniem, spalanie tlenowe

oraz przemysłowe zastosowania demonstracyjnego CCS w rafineriach, cementowniach oraz przy produkcji żelaza, stali i aluminium.

Wśród projektów z zakresu energii odnawialnej, najczęściej złożonych wniosków dotyczy bioenergii i energii wiatrowej. Pozostałe propozycje to skoncentrowana energia słoneczna, fotowoltaika, energia geotermalna, oceanu (fal morskich, pływów oceanicznych) oraz zarządzanie rozproszonym wytwarzaniem energii odnawialnej (inteligentne sieci).

Finansowanie

Biorąc pod uwagę aktualne ceny, uprawnienia do emisji warte są 4-5 bln euro. Sprzedają pozwolenia zajmie się Europejski Bank Inwestycyjny, który również będzie rozdzielał uzyskane ze sprzedaży pieniądze. Mają one pokryć do 50% kosztów kwalifikowanych wybranych projektów. Pozostała kwota finansowania może pochodzić z Funduszy Strukturalnych i Spójności, European Energy Programme for Recovery (EEPR) i funduszy prywatnych.

Do kosztów kwalifikowanych należą: koszty inwestycyjne projektu (np. inwestycja w ziemię, fabrykę i wyposażenie), które pozwolą zademonstrować zastosowanie technologii, koszty operacyjne, związane z zastosowaniem tej technologii minus dodatkowe korzyści operacyjne.

WAŻNE!

Podczas obliczania kosztów kwalifikowanych należy uwzględnić dodatkowe korzyści, pochodzące z krajowych systemów wsparcia, nawet jeśli nie są rozważane jako pomoc państwa. Takie samo podejście powinno być zastosowane do kosztów unikniętych.

Przyznane fundusze będą wypłacane co roku, w zależności od wydajności projektu, tj. ilości produkowanej

czystej energii czy ilości zmagazynowanego CO₂.

75% zaprojektowanej wydajności powinno być osiągnięte, aby projekt mógł uzyskać pełne przyznane mu finansowanie. Przy osiągnięciu mniej niż 75% wydajności, finansowanie zostanie proporcjonalnie zmniejszone. Jeśli kraj członkowski zagwarantuje, że część lub całość dofinansowania zostanie zwrócona, w razie nieosiągnięcia założonego celu, dofinansowanie może być przyznane „z góry” – zanim projekt zacznie funkcjonować.

Sprzedaż pozwoleń na emisję przez aukcję ma nastąpić w ciągu miesiąca od pojawienia się ich na rachunku w rejestrze, zaś zakończenie sprzedaży jest planowane przed 2013 r., kiedy rozpoczyna się trzeci okres rozliczeniowy UE ETS. Informacje na ten temat mają się pojawić na stronach EIB.

Lokalizacja projektów i kryterium ich doboru

Propozycje projektów mogły dotyczyć przedsięwzięcia zlokalizowanego na terenie jednego państwa UE lub przekraczającego granice danego kraju, np. w przypadku technologii CCS – przedsiębiorstwo generujące CO₂ mogło znajdować się w jednym kraju, CO₂ zaś mogło być transportowane do kraju sąsiedniego. Również składowiska dwutlenku węgla mogły się znajdować na terenach nadgranicznych.

Kryterium doboru projektów do dofinansowania będzie rosnący koszt na jednostkę wydajności, co oznacza, że projekt z najniższymi kosztami na jednostkę wydajności znajdzie się na najwyższym miejscu. Osobno będą rozważane projekty CCS i osobno dotyczące energii odnawialnej.

Koszt na jednostkę wydajności jest miarą tego, jak bardzo potrzebne są fundusze publiczne na jednostkę

składowanego CO₂ lub produkowanej czystej energii. Oznacza on koszt podzielony przez wydajność.

WAŻNE!

Koszt jest obliczany jako część kosztu projektu, który jest pokryty z funduszy publicznych. Nie dotyczy to tylko dofinansowania NER 300, które

ogranicza się do 50% kosztów kwalifikowanych, ale też włącza finansowanie z jakiegokolwiek innego publicznego źródła, np. EEP, czy pochodzącego z kraju członkowskiego.

Wydajność oznacza całkowitą zaprojektowaną ilość składowanego

CO₂ w ciągu 10 lat działania dla projektów demonstracyjnych CCS lub całkowitą zaprojektowaną ilość energii, wyprodukowaną w ciągu pierwszych 5 lat działania dla projektów energii odnawialnej. ■

Małgorzata Nowak

Finanse

Nabór wniosków do Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2007-2013

Rozpoczął się drugi nabór wniosków w ramach programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2007-2013 na dofinansowanie projektów m.in. z zakresu ochrony środowiska w obszarze przygranicznym.

O dofinansowanie można się ubiegać w ramach:

- **Priorytetu 1.** Wzrost konkurencyjności obszaru przygranicznego:
 - Działanie 1.1. Lepsze warunki dla przedsiębiorczości.
 - Działanie 1.2. Rozwój turystyki.
 - Działanie 1.3. Poprawa dostępności regionu.
- **Priorytetu 2.** Poprawa jakości życia:
 - Działanie 2.1. Ochrona środowiska w obszarze przygranicznym.

- Działanie 2.2. Sprawne i bezpieczne granice.
- **Priorytetu 3.** Współpraca sieciowa oraz inicjatywy społeczności lokalnych:
 - Działanie 3.1. Rozwój regionalnych i lokalnych możliwości współpracy transgranicznej.

Kto może się ubiegać o dofinansowanie?

O dofinansowanie się mogą starać instytucje zarejestrowane na obszarze wsparcia Programu:

- jednostki sektora publicznego,
- organizacje pozarządowe,
- władze lokalne,
- organizacje międzynarodowe.

Dofinansowanie

Procent dofinansowania projektu

wynosi do 90% całkowitych kosztów kwalifikowanych projektu. Kwota minimalna na dofinansowanie projektu to 100 000 euro, maksymalna 4 000 000 euro.

Termin i miejsce składania wniosków

Wnioski można składać od 16 maja do 30 września 2011 roku we Wspólnotowym Sekretariacie Technicznym Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2007-2013, Centrum Projektów Europejskich, ul. Domaniewska 39a Warszawa.

Więcej informacji można znaleźć na stronie internetowej: www.pl-by-ua.eu/pl,4. ■

Redakcja

Opłaty i fundusze w ochronie środowiska

WYDAWCA: Verlag Dashofer Sp. z o.o., al. Krakowska 271, 02-133 Warszawa
tel.: (+48 22) 559 36 00, faks: 829-27-00, 829-27-27

Redaktor odpowiedzialny: Anna Podgórska, podgorska@dashofer.pl, www.dashofer.pl

Redakcja i korekta techniczna: Jolanta Stypułkowska. Skład: Dariusz Ziach. Druk: Semafic, Warszawa

Prenumerata: kwartalna 75 zł + 23% VAT, roczna 267 zł (11% taniej) + 23% VAT.

Wpłaty kierować na rachunek:

Verlag Dashofer Sp. z o.o. Bank Handlowy S.A., nr 90-10301508-0000000800916003.

Redakcja odpowiada na łamach gazety na wybrane pytania Czytelników przesłane faksem lub pocztą.

© 2011 Dashöfer Holding Ltd & Wydawnictwo Verlag Dashofer. Wszystkie prawa zastrzeżone.

Przedruk w całości lub we fragmentach i rozpowszechnianie bez zgody wydawcy zabronione.

Ze względu na stałe zmiany w polskim prawie oraz niejednolite interpretacje przepisów

Wydawnictwo nie ponosi odpowiedzialności za zamieszczone informacje.